

Teosofia kysymyksissä ja vastauksissa.

III.

Teosofia ja yhteiskunnalliset parannukset.

Kysyjä. Te sanoitte puoltavanne yhteiskunnallisia parannuspuuhia ja sanoitte, että teosofia ei suinkaan ole minkään sosialisen uudistustyön vastustaja. Mutta eipä ihmisillä yleensä, ei ainakaan sosialisteilla, ole semmoinen käsitys; vallan äskettäin eräs tuttavani, kun tulin maininneeksi teosofian nimen, kysyi minulta melkein surkutellen: »aiotko nyt kääntää selkäsi työväen aatteelle ja ruveta teosofiseksi haaveilijaksi?» Hän käsitti siis, että nämä kaksi asiaa ovat toistensa vastakohtat.

Vastaaja. Samalla tavalla käsittää jokapäiväinen kristitty, että ihminen tullessaan teosofiksi samalla tulee jumalankieltäjäksi, kristinuskon viholliseksi, jopa antikristukseksi! Teosofia ei ole minkään erityisen vakaumuksen eikä elämäkäsityksen vihollinen – päinvastoin. Mutta teosofia näyttää mitä joka kohdassa on totuutta, mitä mahdollisesti vääryyttä, ja sentähden se ei liioin umpimähkään mitään hyväksy. Se tutkii, se valaisee, se pukee alastomaksi.

Kys. Kyllähän minä tiedän, mitä hänkin – tuo tuttavani – ajatteli sydämessään ja mitä ylipäänsä materialistimieliset sosialistit ajattelevat. He ajattelevat, että teosofia, joka uskoo taivasta ja ihmisen elämää kuoleman jälkeen, ei voi muuta kuin vastustaa tämän maallisen elämän ulkonaista parantamista, sillä kirkko on kuitenkin pitkin matkaa opettanut, että »murhe täällä, ilo siellä.»

Vast. Olkoon, mutta semmoinen kanta ei ole ollut viisaudesta. Niinkuin jo viimein huomautin, on kuolemanjälkeinen elämä tämän nykyisen jatkamista. Kuta rikkaampi henkisesti tämä elämä on, sitä monipuolisempi ja ihanampi on elämä haudan tuolla puolen. Köyhyys ei suinkaan ole haudantakaisen taivaan portin avain eikä maallinen rikkaus sulje ihmistä ulos taivaasta; mutta henkisesti köyhä ja kehittymätön ihminen ei jaksa kauan viihtyä taivaassa. Näemme siis, että taivaalla on sangen vähän tekemistä aineellisen köyhyyden ja rikkauden kanssa. Totta on kyllä, että ulkonaisesti halpa ja hylätty ihminen usein on henkisesti suuri, että kullassa ja mahtavuudessa rypijä on henkinen kääpiö. Mutta ei se mikään laki ole. Palatkaamme siis asiaan.

Kys. Sitä tahdoin teiltä kuulla: miksi ja millä tavalla teosofia kannattaa yhteiskunnallisia parannuksia?

Vast. Miksi? Ettekö muista, että teosofian kolmas perusoppi H. P. Blavatskyn mukaan on ihmisten vastuunyhteys? Ettekö muista, että Teosofisen Seuran ensimmäinen ohjelmapykälä on ihmisten yleinen veljeys? Ajatelkaa nyt: kaikki ihmiset ovat veljiä, koko ihmiskunta on suuri perhe, joka yhteisesti on vastuunalainen sekä yksilöiden että kansojen elämästä. Eikö perheessä, jonka jäsenet rakastavat toisiaan, yhden harha-askel herätä surua kaikissa? Eivätkö kaikki yhdessä koeta sovittaa yhden rikosta? Eivätkö kaikki iloitse yhden onnesta? Eikö ilo ja suru sanalla sanoen ole yhteistä? Sama pitäisi olla laita kansojen, sama koko ihmiskunnan, sillä ihmiset ovat totisesti yhtä ainoata perhettä.

Kys. No niin, sen tavallaan materialismikin opettaa.

Vast. Opettaa, ja mikäli valistunut materialismi sitä opettaa, sikäli se seisoo totuuden pohjalla. Kuitenkin sen kanta on puolinen, sillä se näkee veljeyden ruumiilliselta puolelta vain. Ihminen on ruumiillinen olento ja kaikilla ihmisillä on sama ruumiillinen alkuperä, se sanoo. Mutta teosofia selittää, että ihminen on henkinen olento, tietävä, tahtova ja tunteva minuus, ja että kaikilla ihmisillä on sama henkinen alkuperä.

Kys. Eikö määrittely ole yhdentekevä, kun asia on sama?

Vast. Ei ollenkaan. Kuinka ihminen, joka on ruumiillinen olento, voisi olla ruumiinsa ja ruumiillisten viettiensä herra? Kuinka ihminen, jonka olemassa olo on ruumiin rajoittama itseys, voisi voittaa sen itseyyden synnyttämää luonnollista itsekkyyttä? Ettekö huomaa, että kaikki jalous, hyvyys ja epäitsekkyys – toisin sanoen ne hyveet, jotka tekevät perhe-elämän mahdolliseksi – ovat hengestä kotoisin, ovat kotoisin valtakunnasta, joka kykenee voittamaan tämän ruumiillisen ja näkyväisen?

Ettekö huomaa, että kaikki meidän yhteiskunnalliset epäkohtamme ja vääryytemme selvin piirtein kuvastavat sitä kantsantokantaa, että me muka emme ole toistemme veljiä, emme vastuunalaisia toistemme kärsimyksistä? Jos ihmiset tuntisivat itsensä saman perheen jäseniksi, jos kukin kansa, kukin valtio, kukin yhteiskunta järjestyisi suuren perheen tapaan, silloin olisi tuhatvuotinen valtakunta lähestymässä.

Kys. Totta kyllä, mutta kuinka semmoinen asiain tila on aikaansaatu?

Vast. Levittämällä teosofisia oppeja. Kun ihmiset ensin saadaan ymmärtämään, sitten herää heissä tahtokin.

Kys. Mutta on veljeyttä saarnattu pitkin koko kristillistä aikakautta?

Vast. Onko? Epäilemättä Kristus sitä saarnasi, ja se oli hänen maailmankatsomuksensa ydin, mutta eikö kristikunta pitkin matkaa ole puuhannut »sielujen pelastusta» helvetin tullesta – ensin »uskon ja tekojen» avulla, sitten vain »uskon»? Minun tietääkseni on saarnattu yleistä veljeyttä sangen laimeasti! Jos joku semmoista uskalsi puhua, häntä vainottiin vaarallisena kerettiläisenä. Entä tänä päivänä? Missä kirkossa sitä saarnataan? Menkää sanomaan jokapäiväiselle tietämättömälle kristitylle, että me olemme kaikki veljiä, niin hän kuuntelee teidän puhettanne kuin uutta oppia. Ja puhukaa siitä sivistyneelle kristitylle, niin huomaatte pian, ettei hän sitä sydämessään usko, tai sitten hän antaa käsitteelle toisen merkityksen ja sanoo: niin, niin, kaikkien sielut täytyisi pelastaa. Kuinka kirkollinen kristinusko, joka tuomitsee toisen osan ihmiskuntaa ikuiseen helvettiin, toisen osan ikuiseen taivaaseen, voisi uskoa ja opettaa kaikkien veljeyttä? Sehän olisi sulaa jumalan pilkkaamista!

Kys. Hm . . . Teosofia siis kannattaa yhteiskunnallista parannustyötä, sentähden että se uskoo ihmisten yleiseen veljeyteen ja vastuunyheteeseen, ja sentähden että paremmat aineelliset olot auttavat henkistäkin kehitystä eteenpäin, kuten muistan teidän viime kerralla sanoneen. Mutta millä tavalla teosofia tahtoo, että tätä työtä on tehtävä? Millä tavalla teosofia neuvoo yhteiskuntaa parantamaan? Miten teosofit käytännössä toteuttavat aatteitaan?

Vast. Vastatakseni ensinnä viimeiseen kysymykseenne tahdon sanoa, että siinä kohden jokainen teosofi menettelee oman järkensä ja omantuntonsa mukaan. Teosofinen Seura, jolla ei ole mitään poliittillisia tarkoituksia, ei semmoisenaan velvota jäseniään ajamaan määrättyä yhteiskunnallista tai valtiollista ohjelmaa. Sen oma ohjelma on tarkoin lausuttuna »kolmessa pykälässä,» ja sen oma työ on puhtaasti aatteellista. Kun se on saanut teosofiset aatteet leviämään kaikkiin kansoihin, kun se on saanut ne tunnetuiksi kaikissa maan ääriissä, silloin ei Teosofista Seuraa enää tarvita. Meidän täytyy siis muistaa, että Teosofinen Seura ei pakota ketään sosialistiksi eikä kapitalistiksi, ei sortajaksi eikä orjaksi. Mutta teosofiset aatteet velvottavat. Teosofinen maailmankatsomus tekee meistä filantropeja, s. o. ihmisystäviä. Sentähden voimme siirtyä toiseen kysymykseenne, millä tavalla teosofia tahtoo, että yhteiskunnallista parannustyötä tehdään. Ja jos nyt koetan sanoa teille pari sanaa tästä asiasta, täytyy minun huomauttaa, että lausun omia mielipiteitäni, joista ei Teosofinen Seura eikä toiset teosofit ole vastuunalaisia.

Kys. Sen tiedän sanomattannekin. Muuten minusta tuntuu, ettette teosofit ole niin suuresti erimieliset.

Vast. Eräissä kohdin olemme tietysti yksimieliset, mutta on kysymyksiä, varsinkin n. s. käytännöllisiä, joista saatamme olla hyvinkin eri mieltä.

Kys. Mutta onhan teillä auktoriteetteja, semmoisia opettajia, joiden sanoihin te luotatte?

Vast. Opettajia meillä on – ja voittehan kutsua heitä auktoriteeteiksi, sillä he *tietävät* enemmän kuin me muut; mutta heidän sanoihinsa me luotamme – eli meidän pitäisi luottaa – ainoastaan siinä määrin kuin meidän oma järkemme ja sisäinen tuntomme myöntää. Mitään paavia meillä ei ole. Mitään erehtymätöntä auktoriteettia meillä ei ole. Ainoa ehdoton auktoriteetti on totuus.

Kys. Suokaa anteeksi, että vein teidät syrjään aineesta. Nyt suonette minun kuulla teosofian kannan puheena olevassa asiassa?

Vast. Teosofian periaatteellinen kanta yhteiskunnallisissa ja valtiollisissa kysymyksissä on todella vähän toisenlainen kuin useimpien uudenaikaisten aatesuuntien.

Kys. Niinkö?

Vast. Mitä kaikki maailmanparantajat huutavat? Mihin he ensin kääntävät huomionsa? Eikö heidän kantaansa voisi supistaa tähän lauseeseen: »Te köyhät ja sorretut, herätkää näkemään, kuinka paljon vääryyttä te kärsitte!»

Kys. No niin – entä teosofia?

Vast. Jos yhdessä lauseessa tahtoisin esittää teosofian kannan, tekisi mieleni huudahtaa: »te rikkaat ja mahtavat, herätkää näkemään, kuinka paljon vääryyttä te teette!»

Kys. No mutta – eikö tuo ole sama asia?

Vast. Ei laisinkaan. Edelliseen katsantokantaan sisältyy, että me ihmiset kärsimme vääryyttä, jälkimäiseen, että me teemme vääryyttä.

Kys. En sittenkään näe eroa. Jos ihmiset harjottavat vääryyttä, kärsivät toiset samalla, vai kuinka?

Vast. Siinäpä se on. Teosofia opettaa, että *kukaan ihminen ei koskaan kärsi väärin*. Ettekö muista, mitä olemme puhuneet karman – ehdottoman oikeuden laista? Jokainen ihminen niittää, mitä hän on kylvänyt. Ne kärsimykset, jotka kohtaavat meitä, olemme omilla rikkomuksillamme valmistaneet itsellemme. Onhan ihminen jälleensyntyvä yksilö! Jos nykyisessä ruumistuksessamme kärsimme mielestämme väärin, on vääryys vain näennäistä. Jossain edellisessä elämässämme olemme rikkoneet luonnon lakia tai oikeuden lakia tai rakkauden lakia vastaan, ja nyt mitataan meille samalla mitalla. Maailmassa vallitsee ehdoton oikeus, opettaa aikain viisaus.

Kys. Mutta niin ollen ei ole tarpeen tehdä mitään parannuksia!

Vast. Nyt unohtatte asian toisen puolen: ihmiset tekevät maailmassa paljon vääryyttä.

Kys. Mutta kun ei ole mitään vääryyttä?

Vast. Onko teidän niin vaikea sovelluttaa yhteen nämä kaksi käsitettä? Ajatelkaa nyt, että lähtiessänne minun luotani kohtaatte kadulla mieshenkilön, joka aavistamattanne pistää puukon kylkeenne, josta teille seuraa pitkä sairaus. Tekisikö se mies mielestänne oikein?

Kys. Hirveän vääryyden se konna tekisi! Mitä minä hänelle olen velkaa?

Vast. Hirveän vääryyden hän minunkin mielestäni tekisi, sillä vihasta ja murhasta ja kostosta ja veren vuodatukselta kieltää elämän laki. Mutta toinen kysymys on: olisitteko te kärsinyt väärin?

Kys. Kuinkas muuten?

Vast. Minun täytyy tunnustaa uskovani, että jos niin tielle tapahtuisi, se ehdottomasti olisi »sallittua.» Kuka tietää? Ehkä viime elämässänne teitte itse jonkun samankaltaisen vääryyden. Jos karman käsi teitä kohtaa, on se ehdottomasti syystä. Jumala ei tee väärin eikä anna itseänsä (lakejaan) pilkata.

Kys. Hm . . . jassoo . . . nyt luulen vähän ymmärtäväni, mitä tarkoitate.

Vast. Onhan tämä vallan yksinkertainen asia. Jos nyt samalta kannalta katselemme yhteiskunnallisia olosuhteita, tulemme seuraavaan johtopäätökseen: yksilö tai kansanluokka tai valtakunta, joka sortaa, tekee väärin, loukkaa jumalallista oikeuden lakia ja valmistaa itselleen »pahaa karmaa», mutta yksilö, kansanluokka tai kokonainen kansa, joka kärsii sortoa, ei kärsi syyttä, vaan sovittaa vanhaa »pahaa karmaa.» Voittajana on itse asiassa sorrettu, ei sortaja.

Kys. Kun ajattelen asioita tältä kannalta, täytyy myöntääkseni, että siinä on jotain kerrassaan rauhottavaa ja mieltä ylentävää. Mutta eikö sittenkin niin ollen ole väärin poistaa kärsimyksiä maailmasta?

Vast. Älkää kysykö noin! Te käännätte asian nurjan puolen näkyviin. Antakaa minun kysyä: luuletteko olevan väärin, luuletteko Jumalan paheksuvan, että ihmiset lakkaisivat tekemästä pahaa? Se on saman asian toinen puoli, mutta voiko näin lausuttuun kysymykseen olla muuta kuin yksi vastaus? Eikö ainoa vastaus ole: sehän on koko elämän laki, sehän on juuri Jumalan tahto, että ihmiset luopuisivat pahasta ja tulisivat hyväksi!?

Kys. Tosiaankin. Tämä on ihan merkillistä.

Vast. Oikein sanotte: tämä on merkillistä. Sillä katsokaa: motiivi muuttuu. Vaikutin, joka saa meitä puoltamaan yhteiskunnallisia parannuksia, tulee aivan toiseksi: me emme tahdo, että yhteiskunta uudistuisi sitä varten, ettei kukaan kärsisi vääryyttä, vaan me tahdomme, että yhteiskunnan uudistus

olisi siinä, ettei kukaan tekisi vääryyttä. Me vetoamme ihmisen jumalalliseen luontoon, ei hänen itsekkyyteensä. Ei yksilön pidä puuhata parannuksia sitä tarkotusta silmälläpitäen, ettei hän itse kärsisi vääryyttä, vaan sitä varten, että ylipäänsä lakattaisiin vääryyttä tekemästä ja järjestettäisiin oloja siten, että niistä koituisi kaikkien onni. Eikä kansan luokan – esim. työväestön – pidä ajaa yhteiskunnallisia uudistuksia sitä varten, että he luokkana pääsisivät sorretun asemasta valtaan (tämä voi korkeintaan olla keino päämaalin saavuttamiseksi), vaan sitä varten, että yhteiskunta muuttuisi paratiisiksi kaikille ja kaikkien jäsentensä itsetietoiseksi kasvattajaksi.

Kys. Kyllä nyt ymmärrän. Ja ymmärrän myös, että puhtaasti teosofinen yhteiskunnallinen työ saa toisen muodon.

Vast. Yksityinen teosofi voi ottaa osaa minkälaiseen muodolliseen parannustyöhön tahansa, hän voi olla sosialisti tai muu -isti, mutta hän tuo aina mukanaan teosofisen hengen, jossa ei ole mitään vihaa, kosta, vainoa, epäveljellisyyttä, vaan ainoastaan rakkautta, iloa ja rauhaa. Me tahdomme työskennellä hyvän puolesta, sentähden että se on hyvä, ei sentähden, että me siitä voittaisimme jotain. Mutta tahdon lisätä teille, että ihmisen suurin onni on siinä, että hän epäitsekkäästi rakastaa totuutta, hyvyyttä ja kauneutta.

Kys. Niin, kyllä minusta ainakin tuntuu, että tämä teidän teosofianne on pelkkää hyvyyttä ja ihanuutta.

Vast. Ei »minun» teosofiani, sillä ei jumalallinen viisaus ole kenenkään oma. Mutta te huomaatte nyt, kuinka suureksi siunaukseksi on ihmiskunnalle, että teosofian opit saadaan leviämään. Te huomaatte, että ne ottavat katkeruuden pois meidän sydämestämme. Ne kääntävät katseemme maan mullasta ylös taivaan seesteiseen puhtauteen. Ne antavat meille takaisin uskomme ja luottamuksemme siihen, että tätä maailmaa ei hallitse itsevaltiainen tyranni, vaan että sitä hallitsevat ehdottoman oikeudelliset ja vanhurskaat lait ja että kaikkien lakien takana on ääretön rakkaus. Teosofiset opit antavat meille takaisin uskomme hyvään ja hyvän voittoon. Herättäkäämme ihmisiä näkemään, että he kaikki sisimmässä itsessään ovat hyviä, että he kaikki ovat veljiä ja yhden perheen jäseniä – kyllä silloin pian yhteiskunnalliset ja valtiolliset olot muuttuvat paremmiksi.

Kys. Jaa, jaa . . . Minkähänlainen Jumala teillä oikeastaan onkaan?

Vast. Jospa voisinkin siihen vastata! Ensi kerralla tahdon koettaa.

(Jatk.)

Pekka Ervast.